

ЛЮСТРАЦІЯ ДРОГОБИЦЬКОГО СТАРОСТВА 1621 р.

Корпус писемних джерел до історії Дрогобича та його околиць першої половини XVII ст. досить добре відомий, хоча, радше йдеться про його загальну обмеженість та навіть фрагментарність. Тут нагадаємо про опублікований Ф. Гонткевичем дипломатарій Дрогобича¹, а також стосторінковий нарис історії міста від його заснування до середини XVII ст. Г.Полячкувни². Якщо XVI ст. залишило нам у спадок значний джерельний масив (інвентар 1537-1538 рр., фрагмент раєцької книги 1542-1563 рр., 47 локаційних грамот та декретів, ревізія 1568 р., дві люстрації та ін.³), то цього не скажеш про XVII ст. (з досліджуваної тут першої половини століття збереглося лише якихось два десятки підтверджувальних привілеїв та розмежувальних декретів⁴, а також один поборовий реєстр⁵)⁶.

Адміністративно-правові та статистично-господарські джерела (інвентарі, люстрації та ревізії) є однотипними за формою та характером уміщеної інформації, хоч і були покликані до життя різними причинами. Це були добре знані і апробовані роками форми контрольної документації королівщин. Вони дуже інформативні: містять відомості про соціальну структуру населення, форми і види господарства та ремесла, економічне та громадське життя міста, нарешті, є добрим джерелом статистичної інформації. На нашу думку, студійовані джерела не використані повністю дослідниками історії міста.

У сучасній українській історіографії про люстрацію Дрогобицького староства 1621 р. існує згадка в узагальнюючій праці Р.Майбороди, яка вказала на місце зберігання оригіналу рукопису⁷. Здебільшого, історики не звертали увагу на джерело з причини його малоінформативності. Єдиним, хто широко послуговувався люстрацією був, очевидно, Маврицій Горн, автор численних праць з історії Червоної Русі кінця XVI – першої половини XVII ст.⁸ Так, найбільше джерело прислужилося дослідникові у згаданій монографії про економічні наслідки татарських нападів на Русь, у якій з'ясовано обставини проведення люстрації 1621 р., через рік після ординського нападу⁹.

Дрогобицьке староство у 1594-1624 рр. обіймав Миколай Данилович, який наприкінці своєї кар'єри здобув уряд коронного підскарбія¹⁰. Посідаючи ряд інших державних урядів, староста, зрозуміло, в Дрогобичі не резидував. Проте цікавим є те, що він успадкував староство від дружини, Гелени Уханської (дочки Павла і Анни Гербуртівни), а разом – і маєток у Рихтичах під Дрогобичем. Причому, разом із сусідніми Михайлевичами та Далявою, Рихтичі творили Рихтицьку маєтність, яка півколом оточувала Дрогобич з північного заходу. Саме Даниловичі (у 1632-1650 рр. старостою був Ян Миколай Данилович¹¹, син Миколая) в XVII ст. збудували в Рихтичах новий замок чи, імовірно, бароковий палац, який згорів 1702 р. Нечисленні маєтки магнатів та багатой шляхти на Дрогобиччині сусідували з коронними маєтками і, до певної міри, створювали конкуренцію державному господарству в селах староства.

Наведемо факти з історії Дрогобицького староства першої третини XVII ст., які дозволяють глибше зрозуміти контексти досліджуваного періоду. Найцікавіші з них стосуються історії місцевих католицьких і православних святинь, братств, міжконфесійних і міжстанових стосунків та книжної культури міста. Так, наприклад, священник церкви Св.Юрія Павло Терлецький 2.05.1612 р. протестував проти уніатського перемишльського єпископа Атанасія Крупецького¹². 20.05.1619 р. отець Терлецький з сином Симеоном передав церкву в опіку (фактично – у власність) братству¹³. 1627 р. дрогобицькі братчики надіслали листа до перемиського братства Св.Трійці, який був переданий також і стрийському братству¹⁴.

У першій половині XVII ст. дрогобицькі міщани продовжували активно чинити опір місцевій шляхті, яка постійно втручалася у міське життя і кривдила міщан. Добре відомі неодноразові збройні сутички міщан зі шляхтою, розгул якої на терені Дрогобиччини наприкінці XVI – у першій половині XVII ст. набрав великих масштабів. Як показав В.Лозинський, дуже неприємним сусідом дрогобичан була численна родина Рамултів¹⁵, що здійснювала набіги на місто і творила відверті насильства. 1603 р. Рамулти напали в Дрогобичі на руських священників, поранивши двох, а третього – раневицького попа Федора – вбили. При найпершій оказії дрогобичани помстилися, напавши на двох Рамултів, і жорстоко їх побили. Шляхтичі дивом урятувалися від смерті, сховавшись у костьолі¹⁶. 1604 р. Якуб і Мацей Рамулти вчинили збройний напад на бургомистра Якіма Кравця і на простолюду. Міщани знову дали їм відсіч і обстріляли з рушниць при спробі останніх схватитися у костьолі¹⁷. 1617 р. близько 50-ти озброєних міщан напали на маєток шляхтича Станіслава Унятицького в с.Унятичах. Подібні збройні сутички відбувалися між дрогобичанами та іншими шляхтичами, що жили в місті і навколишніх селах¹⁸.

Про свавілля шляхти на території Дрогобицького і сусіднього Самбірського староств свідчать факти, наведені А.Кучерою. Так, 1610 р. Самбірський повіт став тереном боротьби між Станіславом Стадницьким (“Чортом”) і його противниками. У боротьбу, в результаті котрої “Чорт” загинув 20.08.1610 р. у Тарнаві між Добромилем і Хировом, на боці Стадницького втрутилася угорська шляхта, яка перейшла Бескиди і встигла знищити кілька сіл в околицях Самбора і Дрогобича, грабуючи і палячи все на своєму шляху¹⁹. Розбої продовжувалися і в наступні роки.

Незважаючи на доволі несприятливі умови, розвиток міста і староства не припинявся. Досить вагомим був і розвиток культури та книжності. Так, з кінця XVI – початку XVII ст. походять дві рукописні книги з Дрогобича – апостол і євангеліє, – які переписав Василь Богоносик, стрийський дяк²⁰. 1606 р. священник Василь переписав у дрогобицькій церкві Св.Трійці “Бесіди Євангельські” Йоана Золотоустого²¹. У київських архівосховищах віднайшлася ще одна рукописна книга отця Василя – “Сборник цвітоносний” 1610 р.²² До початку XVII ст. відноситься ще один рукописний кодекс – типікон (устав), куплений 1612 р. невідомим Лаврентієм у Василя в Дрогобичі (тепер зберігається в науковій бібліотеці румунської Академії наук). На думку Я.Ісаєвича, Василя з Дрогобича, автора рукописних книг, можна ідентифікувати з Василем Олексієвичем Дрогобичем, членом Львівського Успенського братства, а також зі згаданим Василем Богоносилом²³. До цієї інформації варто додати, що за протокольним записом львівського братства 1601 р. на Василя Дрогобицького надходили скарги, у зв’язку з перенесенням ним внутрішніх справ братства до світського уряду, а також на те, що він “зрадливе” ходив до архімандрита Матфея²⁴.

З джерел про діяльність місцевих братств згадаємо, що під 1611 р. ретроспективно згадується суперечка між братством церкви Воздвиження Чесного Хреста і міщанами²⁵.

Історія фарного костьолу в Дрогобичі знайшла відображення у першій візитації Перемишльської дієцезії, яку провів 1637 р. перемишльський канонік Фридерик Аламбек²⁶.

Цікаво, що поблизу мурованого костюлу 2 грудня 1540 р. був посвячений відбудований дерев'яний “костюлик”, який отримав титул Непорочного Зачаття Найсвятішої Діви Марії, Св.Св.Варвари, Отилії і Всіх Святих Дівичь. Храм мав три вівтарі, цвинтар, сад із садибою²⁷. Отже, у першій половині XVII ст. місто мало дві римо-католицьких святині. Відомо також про п'ять руських православних церков.

У 20-30-х рр. продовжувався процес інституційного становлення дрогобицьких цехів. Так, 16.10.1634 рр. був затверджений статут слюсарського цеху²⁸.

Дрогобицьке староство востаннє перед 1621 р. люструвалося 1570 р.²⁹ Відома в літературі люстрація Руського воеводства 1616 р., вочевидь, староства не торкнулася (можливо, акт не зберігся). Люстрація Руського воеводства 1628 р. також обійшла Дрогобицьке староство. На окресленому тлі публікована люстрація староства 1621 р. має виняткове значення.

Назагал, перша третина XVI ст. була для краю часом великих потрясінь і випробувань: 1600-1602, 1621-1622, 1624 і 1630 рр. характеризуються в історії Речі Посполитої як час неврожаїв, голоду, дорожнечі, заразних хвороб та ін. Так, наприклад, 1622 р. у сусідньому Стебнику одразу після татарського наїзду розпочалася інфекційна хвороба, яка в того-часному джерелі названа як “морове повітря”. Унаслідок епідемії в селі вимерло 9 родин селян. Про фатальні наслідки епідемії говорилося на вишенському шляхетському сеймику 22.12.1622 р.³⁰

Як уже мовилося, люстрація 1621 р. була проведена після ординського нападу 1620 р. Про сам напад у літературі не збереглося якихось докладних свідчень. Зате про його наслідки інформації більше. Як свідчить сама люстрація, він був дошкульним, але порівняно не важким. Властиво, про Дрогобич сказано лише, що річна сума провенту з нього є незмінною з 1569 р. і становить 229 злотих. В описах сіл найціннішою є вказівка на те, що облікуються маєстності, зафіксовані “по татарському спустошенню”. Такої вказівки не подано щодо міста, тож припускаємо, що напад ординців його не торкнувся. Це стверджує також і М.Горн, який спеціально досліджував питання³¹. Проте, за свідченням дрогобицьких райців 10.02.1621 р., місто таки зазнало певних шкод³². Припускаємо, що нападники пограбували дрогобицькі передмістя, не ризикнувши штурмувати міські укріплення. Особливо грізним для них були укріплення довкола костюлу, а також сам костюл і вежа біля нього – чи не єдині на той час муровані оборонні споруди середмістя. Вважаємо, що й інші напади 20-х років не були загрозливими для згаданих оборонних укріплень. Так, у візитаційному протоколі місцевого костюлу 1636 р. красномовно сказано: “Valla ac fossa sufficient contra vim Tartarorum”³³.

Люстрація 1621 р. містить багатий матеріал до історії населених пунктів староства. Передовсім, відзначимо інформацію про спалення сіл довкола Дрогобича. Так, люстрація фіксує напади на 11 з 12-ти сіл староства: повністю вціліло тільки село Тинів (село “ціле і неспустошене від неприятеля”). Як правило, напад на те чи інше село характеризується загальним “по спустошенню...”, далі перелічується те, що залишилось. Здебільшого, нападники “вибирали” (термін джерела) осілих підлеглих державних селян, а також загородників (якщо такі були). Об'єктом грабунку були корчми (зафіксовано пограбування корчм у Сільці, Трускавці, Раневичах, Болехівцях; корчма у Модричах у якийсь спосіб вціліла), а також церкви (пограбування церков названо нищенням місцевих попів: у Трускавці, Модричах, Уличному). Також у Трускавці та Стебнику знищено жупи. Щодо загальних характеристик, якими позначено ситуацію в селах староства, то переважає інформація про зменшення числа осілих та їх податків. У деяких випадках конкретна інформація взагалі відсутня: наприклад, у Губичах спустошення як факт лише згадується. Вочевидь, найбільше постраждав Стебник: люстратор двічі повторив, що село знесено внаслідок

“incursia tatarska”. Досить красномовною є інформація про спалення Трускавця: з 15,5 лану спустошеними було 9, зі 6 загородників “одні забрані, а інші спустошені”, була спалена корчма, пограбоване попівство, жупа. Про нищення фільварку у Стебнику інформацію прокоментовано у такий спосіб: “Стебницький фільварок знесений татарами, через спустошення села і забрання людей його не засіяно”.

Відзначимо також, що Дрогобич зазнав спустошення між 1622 і 1624 рр.³⁴, а напади 1624-1626 рр. вважаються найбільш руйнівними: у Перемишльській землі було спалено 60 населених пунктів, у тому числі й Дрогобич і навколишні села³⁵. Наслідки спустошень 20-х рр. знайшли відображення і в сумах поборового реєстру 1628 р.

Інформація про села староства здебільшого є бідною. Крім згаданого, вкажемо на важливість фіксації суспільного устрою кількох сіл. Так, у Губичах приблизно півсела перебувало на німецькому праві, а пів – на волоському. З докладних фактологічних свідчень про податки та їх зменшення внаслідок набігу відзначимо те, що люстратор постійно порівнює ситуацію з люстрацією 1569 р., хоча саме під цим роком староство не люструвалося: люстрації датуються 1564-1565 і 1570 рр., а в 1568 р. була проведена ревізія староства³⁶. Описи деяких сіл є докладнішими, інші – малоінформативні, що не знаходить поки що жодного пояснення.

У структурному плані, можна виділити опис Дрогобича (чи майже повну його відсутність), описи сіл, а також окремі сюжети про млини, ставки і фільварки староства. Млини фіксуються у Дрогобичі (їх було кілька, але не розтлумачено, скільки саме), Сільці, Губичах, Раневичах, Дерезичах і Станілі; всі вони, крім дрогобицьких, постраждали від нападу. Про ставки сказано лише, що вони облікуються згідно з давнішою люстрацією, причому один ставок з саджавкою належить старості. Фільварки функціонували в Дрогобичі, Сільці, Стебнику, причому, стебницький фільварок надзвичайно постраждав від нападу. Джерело фіксує вирощування в фільваркових господарствах озимого жита, пшениці, ячменю, вівса, татарки, гороху.

Люстрація має певне значення для уточнення розмірів староства. Отже, до його складу входило 12 сіл (подаємо їх перелік у послідовності, застосованій у джерелі): Солець, Трускавець, Губичі, Станіля, Модричі, Раневичі, Уличне, Тинів, Добрівляни, Дерезичі, Стебник, Болехівці. Ту ж саму кількість подає і найближчий до люстрації поборовий реєстр 1628 р., проте дещо в іншій послідовності³⁷. Тут зазначимо, що розміри староства в XVI ст. були більшими (так, до його складу входив Меденицький ключ, незаконно відторгнутий старостою Стажеховським). Назагал, Дрогобицьке староство вважається одним із найменших у Перемишльській землі Руського воеводства. За джерелами першої половини XVII ст., межі староства окреслюються так. У районі Волощі воно межувало з Самбірським староством, від Волощі і берега наддністрянських боліт границя впиралася в Дністер до села Мости, включаючи частину правого берега (так зв. Дністрик). Далі староство межувало з Перемишльським староством по долині Дністра до вододілу між Колодницею (в Дрогобицькому повіті) і Вівнею (в Стрийському повіті). На заході від П'ятничан границя повергала на південний захід через так зв. Білецький Ліс поблизу села Більче. На схід від Кавська і північ від Нежухова і Голобутова границя перетинала річку Колодницю і йшла в напрямі до села Уличне, яке обходила широким колом. Далі йшла лісистою ділянкою між річкою Стинівкою (притока Стрия) і джерелами приток Тисьмениці, Летнянки і Колодниці. З півночі границя оточувала Орів і платформою заввишки 817 м. входила на гору Цюх (939 м.), доходячи біля Мражниць до Бухового Долу. Як уважають видавці поборового реєстру 1628 р., на території Дрогобицького староства залишалися місцевості: Волоща і Мости, Монастирець, Тершаків, Горуцьке, Раделичі, Криниця, Більче, Волиця,

Кавське, Гаї Вижні, Уличне, Доброгостів, Трускавець, Тустановичі і Мражниця³⁸. Частина з них, як буде показано далі, до королівщин не належали.

До цієї інформації варто додати, що досить близько до Дрогобича підступали маєтки Самбірської економії: наприклад, село Лішня в цей час належало до Підбузької країни економії³⁹, а також Нагуєвичі⁴⁰ і Грушів. Поблизу знаходилися також маєтки багатой шляхти: село Унятичі належало Унятицьким; Гаї Вижні і Гаї Нижні, Почаєвичі і Волоща – Янові Коритку; Янові Казимиру Стадницькому належали Снятинка, частина Тустанович, Вацевичі; Янові Миколаю Даниловичу – Рихтичі⁴¹ та ін. Причому, маєтки Даниловичів і Стадницьких відносяться до групи великої шляхетської власності. Назагал, на території Перемишльської землі в XVII ст. цілковито домінувала саме велика шляхетська власність, а не дрібна середньої і дрібної шляхти. Цікаво, що королівщини на території землі становили лише 25,87% (сюди відносяться також і маєтки Самбірської економії)⁴².

Публікована люстрація є рукописом, який зберігається в фонді “Архів коронного скарбу” Архіву давніх актів у Варшаві. Джерело писане однією рукою старопольською мовою з незначними вкрапленнями пізньосередньовічної латини.

Відзначимо також велику наукову та інформативну цінність публікованої люстрації, досить відмінної за змістом від люстрацій Дрогобицького старства XVI-XVIIст. Передовсім джерело цінне з точки зору реконструкції адміністративного поділу краю, а також вивчення соціально-економічних відносин. Разом з іншими джерелами люстрація дозволяє здійснити глибшу реконструкцію історії регіону першої третини XVII ст., дійти до глибинних засад тогочасного життя, зрозуміти мотивацію подій і діяльності тогочасного суспільства.

¹ Gątkiewicz F. Z archiwum Drohobycza. Zbiór przywilejów, aktów granicznych, lustracji, memoriałów ipt. – Drohobycz, 1906.

² Księga radziecka miasta Drohobycza 1542-1563. Z papierów pośmiertnych ś.p.Stefana Sochaniewicza, wydała Helena Polackówna. Zabytki Dziejowe. – Wydanie Tow. Nauk. we Lwowie. – T.IV. – Z.1. – Lwów, 1936.

³ Див. про це докл.: Тимошенко Л. Дрогобич в адміністративно-правових та статистичних джерелах XVI-XVII ст. // Drohobycz miasto wielu kultur / Pod. red. W.Bonusiaka. – Rzeszów, 2005. – S. 60-76.

⁴ Підраховано за: Gątkiewicz F. Z archiwum Drohobycza. Zbiór przywilejów, aktów granicznych, lustracji, memoriałów ipt. – S. 189-206.

⁵ Rejestr poborowy ziemi przemyskiej z 1628 roku. Wyd. Zdizslaw Budzynski i Kazimierz Przybos. – T.I. – Cz.I. – Rzeszow, 1997.

⁶ Див. докл.: Тимошенко Л. Дрогобич в адміністративно-правових та статистичних джерелах XVI-XVII ст. – S. 60-76.

⁷ Люстрації королівщин українських земель XVI-XVIII ст. Матеріали до реєстру рукописних та друкованих текстів / Уклала Раїса Майборода. – К., 1999. – С. 208.

⁸ Див. основні монографічні праці: Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605-1633 na Ruś Czerwoną. – Wrocław-Warszawa-Kraków, 1964; ten że. Ruch budowlany w miastach ziemi przemyskiej i sanockiej w latach 1550-1650 na tle przesłanek urbanizacyjnych. – Opole, 1968; ten że. Walka klasowa i konflikty społeczne w miastach Rusi Czerwonej w latach 1600-1647 na tle stosunków gospodarczych. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1972; ten że. Walka chłopów czerwonoruskich z wyzyskiem feudalnym w latach 1600-1648. – Cz.I: Zbiegostwo i zbójnictwo karpackie. – Opole, 1974; Cz.II: Chłopi dóbr koronnych w walce przeciw zwiększaniu robocizn i danin. – Opole, 1976; Cz.III: Opór chłopski w dobrach szlacheckich wystąpienia włościan przeciw obcym panom. – Warszawa-Wrocław, 1982; ten że. Żydzi na Rusi Czerwonej w XVI i pierwszej połowie XVII w.: Działalność gospodarcza na

tle rozwoju demograficznego. – Warszawa, 1975. На нашу думку, внесок історика в дослідження суспільних відносин Руського воєводства (незважаючи на помітний ухил в бік класової історії) досі не оцінений належним чином. Див. про нього: Horn Маугусу // Współczesni uczeni polscy. Słownik biograficzny. – Т.ІІ. – Warszawa, 1989. – S. 78 (у довідці згадано 278 праць ученого).

⁹ Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605-1633 na Ruś Czerwoną. – S. 138-139. Див. також близьку до теми статтю: Horn M. Epidemie chorób zakaźnych na Rusi Czerwonej w latach 1600-1647 // Studia Historyczne. – Kraków, 1968. – Rok XI. – Z.1(40). – S. 13-31.

¹⁰ Див. про нього: Księga radziecka miasta Drohobycza 1542-1563. Z papierów pośmiertnych ś.p.Stefana Sochaniewicza, wydała Helena Polaczkówna. – S. 44; Tyszkowski K. Daniłowicz Mikołaj // Polski słownik biograficzny. – Kraków, 1938. – Т. IV. – S. 416-417; Urzędnicy województwa ruskiego XIV-XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy / Oprac. K.Przyboś. – S. 118, 323; Целуйко О. Землеволодіння родини Даниловичів: формування та розвиток // Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Зб-к наук. праць. – Львів, 2003. – С. 54-76; його ж. Коронний підскарбій Миколай Данилович // Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Зб-к наук. праць. – Львів, 2000. – Вип. 3. – С. 32-40. Про подальшу долю Даниловичів див.: Gmiterek H. Podział dóbr Daniłowiczów w 1675 roku // Res Historica / Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. – Т.23. – Lublin, 2006. – S. 29-34.

¹¹ У період 1624-1632 рр. староство знаходилося в урядуванні Ермолая Лігензи, найменш знаного серед урядників староства у XVII ст. До слова, у відомих реєстрах дрогобицьких старост (Г.Полячкувни та ін.) він не числиться.

¹² Боротьба Південно-Західної Русі і України проти Ватикану і унії (X – початок XVII ст.). Збірник документів і матеріалів. – К., 1988. – № 152. – С. 203.

¹³ Центральний державний історичний архів України у Львові. – Ф. 14. – Оп.1. – Спр.101. – С. 777-778. Акт був облятований в перемишльських земських актах міщанином, старшим братства Максимчаком 1631 р.

¹⁴ Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники. – К, 1883. –Т.1, приложение. – С. 295; Isajewicz J. Bractwa cerkiewne w diecezjach przemjskich obrzadku wshodniego w XVI-XVIII wieku //Polska – Ukraina: 1000 lat sasiedztwa. – Т.3. – Przemysl, 1996. – S. 67.

¹⁵ Шляхтич Ян Рамулт володів маєтком Дмитровичі біля Радимна у Пшеворському повіті. Каспер і Мацей Рамулти володіли поблизу Дрогобича маєтком Старе Село (пізніше – Вацовичі, тепер – Залужани), 1614 р. їх маєтки викупив Адам Стадницький. Див.: Rejestr pobogowy ziemi przemyskiej z 1628 roku. Wyd. Zdzislaw Budzynski i Kazimierz Przybos. – Т.І. – Cz.I. – S. 162. Рамулти залишили помітний слід в культурі краю: 1572 р. в дрогобицькому костьолі був споруджений надгробок Катерини Рамултової, робота майстра Себастьяна Чешка. Див.: Петрушак Н. Скульптурний декор надгробка Катерини Рамултової з Дрогобицького костьолу Св.Бартоломея // Drohobycz wielokulturowy / Red. M.Dąbrowski, W.Meniok. – Warszawa, 2005. – S. 251-260.

¹⁶ Lozinski W. Prawem i lewem. Obyczaje na Czerwonej Rusi w pierwszej polowie XVII wieku. – Т.1. Czasy i ludzie / Wyd.3. – Lwow, 1913. – S. 94.

¹⁷ ЦДІАЛ. – Ф. 13. – Оп.1. – Спр.320. – С. 527-529.

¹⁸ Ісаєвич Я.Д. З історії суспільно-політичної боротьби у місті Дрогобичі в XVI ст. //З історії західно-українських земель. – Вип. 5. – К., 1960. – С. 28.

¹⁹ Kuczera A. Samborszczyzna. – Т.1. – Sambor, 1935. – S. 304.

²⁰ Кодекси зберігалися в колекції, зібраній А.Петрушевичем (тепер відділ рукописів ЛНБ ім. В.Стефаніка). – Свенціцький І. Опис рукописів Народного Дому з колекції Ант. Петрушевича // Українсько-руський архів. Т. 7. – Львів, 1911. – С. 139, 144.

²¹ Петров Н.И. Описание рукописных изданий, находящихся в городе Киеве. – Вып. 2. – М., 1904. – С. 69-70. Як свідчить передмова, текст було перекладено з грецької церковнослов'янською Максимом Греком 1524 р. За вкладним записом 1653 р., книга була продана у Львові російському послові, вивезена ним до Московії, зати подарована ржевським намісником Богданом Хитрово Троїцькому монастирю в Мотикиво на Рязанщині. – Петрушевич А.С. Сводная Галичско-русская летопись. – Ч.1. – Львов, 1887. – С. 30-32.

²² Дата і авторство встановлені за прикінцевою припискою. – Петров Н.И. Описание рукописных собраний, находящихся в гор. Киеве. – Вып. 2. – М., 1891-1904. – С. 69-70. Ідеться про збірку візантійських проповідей, перекладених старослов'янською мовою в Афонському монастирі. До тексту проповідей додано “Слова преложения” відомого давньоруського письменника Кирила Турівського. Книга з Дрогобича зберігається тепер у ЦНБ ім.В.Вернадського в Києві.

²³ Ісаєвич Я. Дрогобич у XVII – XVIII ст.: з джерел про побут і культуру міського населення // ДКЗ. – Вип. VIII. – Дрогобич, 2004. – С. 204.

²⁴ Архив Юго-Западной России, издаваемый комиссией для разбора древних актов, состоящей при Киевском, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. – Ч.1. – Т. XI. – К., 1904. – С. 65.

²⁵ Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie. – Dyplomaty. – N 262. – К.1-2. Див. також: Dziwik K. Katalog dokumentów pergaminowych Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. – Cz.II. Dokumenty z lat 1573-1787. – Wrocław-Warszawa-Kraków, 1968. – № 410. – S. 72.

²⁶ Джерело вперше використав Т. Трайдос. – Див.: Trajdos T.M. Uposażenie fary w Drohobyczu // Пłaj. – 1996. – N 13. – S. 86-113; ten że. Ołtarze fary drohobyckiej w świetle dawnych wizytacji // Пłaj. – Т.13. – 1996. – S. 114-130; ten же. Fara drohobycka – dwa uzupełnienia // Пłaj. – Т.15. – 1997. – S. 188-190.

²⁷ Trajdos T.M. Uposażenie fary w Drohobyczu. – S. 112. Джерело інформації: Archiwum Diecezjalne w Przemyślu. – Sygn.157. Status antiquus Ecclesiae Parochialis Drohob. – S. 1335-1336.

²⁸ Статут не зберігся, проте свідчення про нього знайшло відображення в люстрації Дрогобича 1661-1665 рр. – Lustracja województwa Ruskiego. 1661-1665. – Cz.I. Ziemia Przemyska i Sanocka / Wyd. K.Ałamowski i W.Kaput. – Wrocław-Warszawa-Kraków, 1970. – S. 165-169.

²⁹ Джерело опубліковане: Жерела до історії України-Руси, видає археографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка. – Т. VII: Люстрація королівщин в руських землях корони з р.1570 / Описи королівщин в руських землях XVI віку, видані під редакцією Михайла Грушевського. – Т. IV: Люстрація 1570 р. – Львів, 1903. – С. 240-256.

³⁰ Horn M. Epidemie chorób zakaźnych na Rusi Czerwonej w latach 1600-1647 // Studia Historyczne. – S. 19-20, 27, 29. Незважаючи на те, що матеріали шляхетських сеймиків Руського воеводства першої третини XVII ст. збереглися погано, їх свідчення є дуже важливими. Тим більше, що тематика питань, які розглядалися на сеймиках, є досить різноманітною. Так, наприклад, інструкція Холмського сеймику від 22.08.1611 р. згадує пограбування шляхти Самбірського і Дрогобицького повітів. – Див.: Винниченко О. Матеріали сеймику Холмської землі останньої чверті XVI – першої половини XVII ст. // Записки НТШ. – Т. 238. – Львів, 1999. – С. 420.

³¹ Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605-1633 na Ruś Czerwoną. – S. 25.

³² Ibid. – S. 46.

³³ Цит. за: Zaucha T. Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii, Sw.Krzyża i Sw.Bartłomeja w Drohobyczu // Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej. – Т.6. – Cz.1. Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego. – Kraków, 1998. – S. 41.

³⁴ Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605-1633 na Ruś Czerwoną. – S. 42; Horn M. Epidemie chorób zakaźnych na Rusi Czerwonej w latach 1600-1647. – S. 19.

³⁵ Див. детальніше: Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605-1633 na Ruś Czerwona. – S. 25, 42, 46, 47, 72-73, 137-139, 141.

³⁶ Див. докл.: Смуток І., Тимошенко Л. Інвентар Дрогобицького староства 1568 р. // ДКЗ. – Вип. X. – Дрогобич, 2006. – С. 519-524.

³⁷ Rejestr poborowy ziemi przemyskiej z 1628 roku. Wyd. Zdislaw Budzynski i Kazimierz Przybos. – Т.І. – Cz.I. – S. 189-190. Видавці джерела у вступі видання помилково написали, що староство складалося з 1-го міста і 13-ти сіл. – Там само. – С. LIII.

³⁸ Там само. – S. XLVII.

³⁹ Див. про це докл.: Тимошенко Л. Село Лішня (з Монастирем Лішнянським). Исторична довідка // Бойківщина: Науковий збірник. – Дрогобич, 2007. – Т. 3. – С. 228-237.

⁴⁰ Див.: Стецик Ю. Історія Нагуєвич – родинного села Івана Франка (до кінця XVIII ст.) // ДКЗ. – Вип. IX. – Дрогобич, 2005. – С. 18-30.

⁴¹ Див. докл.: Тимошенко Л. Село Рихтичі. Исторична довідка // Бойківщина: Науковий збірник. – Дрогобич, 2007. – Т. 3. – С. 238-242.

⁴² Rejestr poborowy ziemi przemyskiej z 1628 roku. Wyd. Zdislaw Budzynski i Kazimierz Przybos. – Т.І. – Cz.I. – S. L, LI, LXVII.

STAROSTWO DROHOBYCKIE

Ktorego ante Constitutionem Anni Milles[si]mi sexcentes[si]mi primi po[sze]szorem iest Jasnie Wielmozny pan Mikołay z Zurowa Daniłowicz Podskarbi Corony

MIASTO DROHOBYCZ

Z miasta wedle Lustrathey An[no] 1569 przychodziło Prowentu rocznego fl. 229/7/9
Summa Prowentu z Miasta fl. 229/7/9

WSI DO STAROSTWA NALEŻĄCE

WIES SOLEC

W tey wsi było ludzi osiadłych na Ła

//64//

nach N[umero] 11. Przychodziło Prowentu rocznego z niey

podług dawney Lustrathey

fl. 91/16/9

teraz po spustoszeniu tatarskim

Zostało poddanych osiadłych na Łanach N[umero]

3 ½

Płacą Czynszu z Łanu p[er] Marc[am] 1. Kur z Łanu po 2

Kur p[er] denar 9

fl. 5 21 9

Zagrodnikow było N[umero] 9 ktorych Tatarowie wybrali

Statiey Gromada daie

fl. 0 15

Koledy

fl. 0 12

Karczma Czyniła fl. 12. Teraz spustoszona iest

Za Sianożęci

fl. 2 10

Zuppa przy tey wsi czyni

fl. 20

Tam ze druga sol rzeczona Koszowa Czyniła
 fl. 22/6. Teraż za spustoszeniem nie uczyni tylko fl. 10
 Surowice Czyni fl. 10
 Pomierne od wozow z pułmiarkow fl. 4 6
 Summa z tey Wsi wedle Revisiey
 terazniejszey fl. 53/4/9

Wies Truskawiec

Zasiadła ta wieś na Łanach N[umero] 15 ½. Przychodzi
 //64v//
 ło zniey Prowentu rocznego według Lustratyei da
 wney fl. 141/1
 Teraż po spustoszeniu
 Zostało wolnych Łanow N[umero] 9. Płacą Czynszu z Ła
 nu po fl. 4
 Tywon ktory siedzi na pułanku nie daie nic tyl
 ko posługi Dworskie odprawuie
 Zagrodnikow było N[umero] 6 ktorzy płacili Czynszu po
 gr 15. Z ktorych iedni zabrani są drudzy spustoszeni
 Statyei Gromada wszytka składała fl. 6/28
 Teraż dla spustoszenia ý wybrania ludzi nie
 może wiecý składać nad fl. 2 14
 Z Karczmy dawano fl. 20. Ktora teraż spalona
 iest
 pop dawał gr 25. Ten spustoszony iest
 Od Oczeredy za surowice dawali fl. 10. Teraż
 pzeż spustoszenie daie tylko fl. 5 16 9
 lazowego dawano fl. 6/4 Teraz tylko daie fl. 3 2
 Koszowe Czyniło fl. 30 Teraż nie uczy
 ni dla desolatyei tylko fl. 15
 sum[m]a t tey wsi wedle Revisiey
 fl. 62/2/9
 //65//

Wies Hubicze

Zasiadła ta wieś wedle dawney Lustratyei to
 iest prawem Niemieckiem na Łaniech N[umero] 10 ½
 Zosobna prawem Wołoskiem na Łanach N[umero] 12
 Czyniła ta wies prowentu rocznego wedle da
 wney Lustratyei fl. 62/11
 A po spustoszeniu
 Zostało Łanow Niemieckiem prawem osadzonych
 N[umero] 8 ½ Płacą Czynszu z kazdego łanu po gr 36
 Kur po 2. Kura p[er] d 9. Jaiec po 24. p[er] gr 3 fl. 10 24
 A prawem Wołoskiem zostało chłopow osia
 dłych na Łaniech N[umero] 10 ½. Z ktorych płacą Czyn

szu po gr 54 denar 12. Kur po 2 p[er] d 9. Jaiec po			
16. Kopa po gr 3	fl. 19	23	
zagrodnikow było N[umero] 9. Teraz zostało ich N[umero] 4			
placą Czynszu po gr 6	fl. 0	24	
Stacicy roczney wszytka gromada dawała			
fl. 5. Teraz przez spustoszenie daią tylko	fl. 4		
Koledy składaia	fl. 1	13	
Karcma cała Czyni	fl. 16		
Pop Ruski daie	fl. 0	23	
//65V.//			
Za Trawę na miejscu rzeczonym Łopuszna skła			
da Gromada	fl. 2		
Summa z tey Wsi fl. 55/17/9			

Wieś Stanila

Wtey Wsi było osiadłych na Łaniech N[umero] 11			
Czyniła Prowentu rocznego wedle Lustrathey			
Dawney fl. 131/23/6			
Teraz po spustoszeniu			
Zostało poddanych osiadłych na Łanie N[umero] 1 z kto			
rego placą po gr 37	fl. 1	2	
Zagrodnikow było N[umero] 6. Ci wszyszczy spaleni y			
Spustoszeni są			
Ostatek wszytko zniesiono y spustoszono iest od			
Tatar			
Summa z tey Wsi fl. 1/7			

Wieś Modrycz

Było w tey wsi ludzi osiadłych na Łaniech			
N[umero] 9 ½. Przychodziło Prowentu z tey Wsi we			
dle dawney Lustrathey fl. 61/25/9			
// 66//			
Teraz po spustoszeniu			
Zostało poddanych osiadłych na Łaniech N[umero] 5 ½			
Placą Czynszu z kazdego Łanu po gr 54. Kapło			
now po 2 p[er] gr 2. Jaiec po 12. Kopa po gr 3	fl. 10	11	6
Pop spustoszony ktory dawał Czynszu gr 15			
Składała Gromada Statiey fl. 5. Teraz dla spu			
stoszenia daią tylko	fl. 2	15	
Kolędy składali gr 24. Teraz tylko	fl. 0	12	
Karczma cała została Czyni	fl. 16		
Pomierne od wozow Solnych Czyni	fl. 5		
Summa ztey Wsi	fl. 50/19/6		

Wieś Raniowice

Zasiadła ta wieś na tей dawney fl. 41/18/9		
Teraz po spustoszeniu		
Zostało chłopow osiadłych na Łaniech N[umero] Płacą Czynszu po gr 33. Kapłonow po 2 p[er] gr 2	fl. 6	5
Karczma czyniła fl. 22 Teraz ysz spustoszona y ludzie wybrano nie uczyni tylko	fl. 10	
//66v//		
Koledy	fl. 0	18
Za Łaki płaciła Gromada fl. 2 Teraz nie daią nic bo ie Staw zabrał		
Za drugie Łaki rzeczone Ju[t]rynie	fl. 2	12
Summa z tей Wsi fl. 19 5		

Wieś Wlyczna

Ta Wieś zasiadła na Dworzyszczach N[umero] 7 ½ Czy niła Prowentu	fl. 171/5	
A po spustoszeniu		
Zostało poddanych osiadłych na Dworzyszczach N[umero] 5. Czynszu płacą z kazdego Dworzyszczca po fl. 4/12. Jaiec po 24 Kopa po gr 3	fl. 22	6
Powołoczyna Czyni	fl. 2	
Dwudziestego wieprza kiedy się zer zrodził dawałi. Co czyniło fl. 10. Teraz dla spustoszenia niedaią nic		
Barana dwudziestego dawali co czyniło fl. 2		
Teraz przez spustoszenie nie daią nic		
Zagrodnikow było N[umero] 4 ktorych zabrano Pop został ale spustoszony		
Arenda Żupna w tей Wsi także Karczma. Młyny Czyniły fl. 104. Teraz dla sustoszenia Wsi y wybrania ludzi kładzie sie tylko na	fl. 60	
Sum[m]a z tей Wsi fl. 84/6		
//67//		

Wies Tynow

Ta wieś cała y nie spustoszona od nieprzyiaciela w ktorej Łanow iest N[umero] 7 ¼ Czyni Prowentu rocznego wedle dawney Lustratyei	fl. 17	
sum[m]a z tей Wsi fl. 17		

Wieś Dobrohostow

W tей wsi było ludzi osiadłych na Łaniech N[umero] 14 ½

Czyniła prowentu wedle Lustratyej fl. 41/13/4 ½
 A po spustoszeniu
 Zostało poddanych osiadłych na Łaniech N[umero] 8 Czyn
 szu z kazdego Łanu płacą po gr 33. Wytrąciwszy szosty gr[osz]
 na Woyta fl. 8 24
 Składa wszytka Gromada z Lasow przy rzece By
 strey y za Łaki fl. 8 4 9
 Myto Wołowe czyniło fl. 20. Teraz ysz kupie dla
 Woyny Tureckiej ustały kładzie sie tylko na fl. 6
 Sum[m]ja z tey Wsi fl. 22/28/9

Wieś Derazyce

Ta wieś zasiadła na Łaniech N[umero] 3 ½. Czyniła
 Prowentu wedle Lustratyej fl. 13/17
 Teraz po spustoszeniu
 Zostało Łanow N[umero] 2. Z kazdego Łanu daią
 //67v.//
 Czynszu po fl. 2/12
 Statiey Składali wszyszczy fl. 2/6 teraz dla spusto
 szenia składaią tylko fl. 1 6
 Koledy fl. 0 8
 Z Karczmy fl. 1
 Summa z tey Wsi fl. 7/8

Wies Stebnik

Wtey Wsi było ludzi osiadłych na Łanach N[umero] 13.
 Ktora teraz za Incursia Tatarska funditus zniesio
 na iest
 Przy tey Wsi iest Okno Serowiczne, zktorego dawa:
 no Koszową [sol] przy temze Rzeznice. Piekarne. Kar
 czma y Młynek. Czyniło to wszytko Arendą na
 rok fl. 500. Teraz za zniesieniem wszytkiey Wsi
 przeż incursia Tatarska tak że ý za spalieniem
 Wież, w ktorych Sol rabiano Tołpiastą, kładzie sie
 tak Koszowe. Piekarne. Karczma ý Młynik acci
 dentaliter na fl. 20
 Summa z tey wsi fl. 20

Wieś Bolochowce

Było w tey Wsi ludzi osiadłych na Łanach
 N[umero] 23 ½. Czyniła ta Wieś prowentu wedle
 dawney Lustratyej fl. 55/14/9
 //68//
 Teraz po spustoszeniu
 Zostało poddanych osiadłych na Łanach N[umero] 8. Płacą
 z kazdego Łanu Czynszu po gr 33. Po kapłonie 1
 p[er] gr 2. Jaiec po 12. Kopa po gr 3 fl. 9 14 9

Koledy daią	fl. 0	18
Z Łąk płacą	fl. 4	
Karczma Czynila fl 22. Teraz ysz ten Karczmarz spustoszony przez Tatory ý ludzie wtey Wsi wybra no kładzie sie na	fl. 10	
Summa ztey Wsi fl. 24/2/9		

MŁYNY STAROSTWA TEGO

Młyny przy Miescie Drohobyckiem. Czynią wedle dawney Lustrathey	fl. 230	
Młyn przy Solcu czynił fl. 24. Teraz dla spustoszenia tey Wsi kładzie sie tylko na	fl. 12	
Młyn w Hubiczach czynił fl. 32. Dla spustoszenia tey wsi kładzie sie tylko na	fl. 20	
Młyn w Raniowicach czynił fl. 32. Teraz prze[z] spustoszenie nie uczyni tylko fl.	fl. 20	
Młyn w Derazycach czynił fl. 24. Teraz dla spustoszenia kładzie sie tylko na	fl. 15	
Młyn przy Wsi Stanile. Czynił fl. 34/24 //68v.// ktory na ten czas pusty iest przez spustoszenie y za branie Młynarza		

Summa z Młynow Starostwa tego
fl. 297

STAWKI

Stawki wtym Starostwie wedle dawney Lustra tHEY, iedne na wychowanie ý z Sadzawkami Pa nu Staroscie, a drugie Czynią na rok	fl. 37	15
---	--------	----

FOLWARKI Starostwa tego Crescentia Folwar ku Drohobyckiego

Zyta Ozimiego	kop	N[umero]	150
Pszenice	kop	N[umero]	30
Jeczmenia	kop	N[umero]	209
Owsa	kop	N[umero]	278
Tatarki	kop	N[umero]	204
//69//			

Crescentia fol warku Soleckiego

Zyta Ozimiego	kop	N[umero]	80
Pszenice	kop	N[umero]	20
Jeczmenia	kop	N[umero]	20
Owsa	kop	N[umero]	90
Grochu	kop	N[umero]	8

Folwark Stebnicki przez Tatary zniesiony
iest, zaczym przeż spuszenie Wsi y wybra
nie ludzi nie zasiano go

Szacunek zboza

Zyta we wszystkich Folwarkach kop N[umero] 230			
Kładac kop siedm na iedne kłode ktora iest za rownio z Przemyska Kłoda N[umero] 33 kłoda p[er] 2/20	fl. 66	20	
Pszenice kop N[umero] 50. Kładac kop 7 na iedne Kłode. Kłod N[umero] 7. Kłoda p[er] fl. 2/20	fl. 18	20	
Jeczmenia kop N[umero] 229. Kładac kop 8 na iedne kłode. Kłod N[umero] 28 ½ p[er] 1/18	fl. 45	18	
Owsa kop N[umero] 368. Kładac kop 5 na kłode. Kłode de 73 ½ p[er] gr. 20	fl. 49		
Tatarki kop N[umero] 204. Kładac kop 8 na //69v.// kłode. Kłod N[umero] 25 ½ p[er] gr 48	fl. 40	24	
Grochu kop N[umero] 8. Kładac kop 8 na kłode Kłode da N[umero] 1 p[er] fl. 2/20	fl. 2	20	
Summa za Crescentia Fol warkow Starostwa tego fl. 222 / 22			

Za Sianozeci	fl. 104	
Za Obore wedle Lustratyei Anni 1569	fl. 22	12

Summa za Sianożęczy Obore
fl. 126 / 12

Summa wszystkich
Dochodow Starostwa
tego wedle terazniey
szey Revisiey
fl. 1330 / 7 / 6

[Archiwum Główne Akt Dawnych (Warszawa). –
ASK, od.46. – K.63-69v.]

Ігор Смуток, Леонід Тимошенко.

Люстрація Дрогобицького староства 1621 р.

Дослідження присвячене унікальному рукописному джерелу з історії краю – люстрації місцевого староства 1621 р., яка була проведена після татарського нападу 1620 р. Публікується текст люстрації за оригіналом, який зберігається в Головному Архіві Давніх Актів у Варшаві. У передмові проаналізовано політичні умови появи джерела, його інформативний потенціал, схарактеризовано особливості періоду.

Igor Smutok, Leonid Tymoshenko.

Drohobych churchwarden inventory of 1621.

The research is devoted to the Drohobych churchwarden inventory of 1621, which took place after the Tatars invasion in 1620. It's a unique hand-written local history source, which is kept at the Main old acts archive in Warsaw and is published in precise accordance with the original. The political conditions of the source occurrence and its informative potential are analysed in the foreword, the peculiarities of the period are characterized.